

д.б.н. Стадниченко А.П., Шубрат Ю.В., Гирич В.К.

Житомирський державний університет імені І. Франка

**ТРЕМАТОДИ-ПАРАЗИТИ ЛУНКОВИХ УКРАЇНИ (MOLLUSCA:
GASTROPODA: PECTIBRANCHIA: NERITIDAE)**

У великих і малих річках України і пов'язаних з ними стоячих водоймах (загатні ставки, затони, старики, озера) мешкають 7 видів родини Neritidae. По усіх її теренах широко розповсюджені *Theodoxus fluviatilis* (Linne, 1758) і *Th. danasteri* (Lindholm, 1908). У басейнах нижньої течії Дунаю, Дністра, Південного Буга, Інгула, Інгульця, Сіверського Дінця трапляються *Th. euxinus*, *Th. sarmaticus*, нещодавно описаний новий вид роду *Theodoxus* - *Th. velox*, *Th. astrachanicus*. Ендеміком Дунаю є *Th. danubialis*.

В Україні лункові Neritidae виступають як облігатні-проміжні хазяї трематод, марити яких є кишковими гельмінтами риб, водоплавних і навколоводних птахів (Здун, 1961). З них до останнього часу як хазяїв трематод зареєстровано лише *Th. fluviatilis* (L.). Роль останніх шести видів роду *Theodoxus* у цьому не з'ясувалася. Нами піддано паразитологічному обстеженню близько 6000 екз. цих тварин. Трематодну інвазію зареєстровано у чотирьох видів (табл. 1).

Як видно з наведеної у ній даних, екстенсивність зараження моллюсків ними невисока. Якісна різноманітність їх трематодофауни також незначна: вона представлена усього лише п'ятьма видами цих гельмінтів.

Для чотирьох з них лунки виступають у ролі проміжних хазяїв, в організмі яких локалізуються партеніти (редії) трематод і формуються розповсюджувальні личинки (цекарії). У *Th. fluviatilis* виявлено метацеркарії трематоди з родини Plagiorchiidae. Отже, для нього ця лунка слугує додатковим хазяїном.

Лункові України, циркулюючи у гідроекосистемах, сприяють поширенню трематодних інвазій у популяціях риб (як у ставках рибгоспів, так і у природних умовах), а також розповсюджують її серед диких і

свійських водоплавних і навколоводних птахів.

Таблиця 1

Зараженість молюсків роду *Theodoxus* України партенітами і личинками трематоди

Вид молюска	n	Екстенсивність	Види трематоди і фази їх життєвих циклів	Місця знаходження
Лунки як проміжні хазяї				
<i>Th. fluviatilis</i>	741	6,9	Редії церкарії <i>Nolocolylus seineti</i> Fühnn, <i>Cercaria monostomi</i> sp. Zdun, <i>Sphaerosloma bramae</i> (O. F. Müll.), C. Мухура Pagst.	Басейни Дунаю, Дністра, Дніпра, Південного Буга, Сіверського Дінця
* <i>Th. danasteri</i>	398	7,8	Редії церкарії	Басейни Дунаю, Дністра, Дніпра, Південного Буга, Сіверського Дінця
* <i>Th. euxinus</i>	173	3,5	Редії	Гирло Дунаю (Вилкове, Одеської обл.)
* <i>Th. danubialis</i>	206	2,9	Редії	Гирло Дунаю (Вилкове, Одеської обл.)
Лунки як додаткові хазяї				
<i>Th. fluviatilis</i>	741	6,2	Метацеркарії	р. Припять (с. Самойловичі Волинської обл.)

Примітка: *види, трематодофауни яких досліджено вперше

Sphaerostoma bramae найчастіше трапляється у коропових риб, хоча зустрічається часом і у риб хижих (окунь, щупак). Найчастіше *S. bramae* в Україні реєструють у тарані, густери, рибець, язя, гірчака, шемаї, ляща, чехоні. Зараження цих риб відбувається за участю *Th. fluviatilis*, *Th.*

danasteri, Th. danubialis. За участю цих же лунок здійснюється життєвий цикл трематоди *Notocotylus seineti* Fühm. - збудника нотокотильозу у птахів. Очевидно таку ж роль виконує і інша нотокотилідна трематода, життєвий цикл якої поки що залишається нерозшифрованим, - *Cercaria monostomi* sp. Zdun. Щодо інших лункових у цьому плані поки що жодних відомостей немає.

Література:

1. Здун В.И. Личинки трематод в пресноводных моллюсках Украины. – Киев: Изд-во АН УССРб 1961. – 141 с.